

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/39/2023
Identifikačné číslo spisu:	7119211350
Dátum vydania rozhodnutia:	30.10.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:7119211350.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu M. G., narodeného XX. O. XXXX, A., Y. XX, zastúpeného advokátom JUDr. Michalom Fecil'akom, Prešov, Jesenná 8, proti žalovanému SLOVENSKÝ VODOHOSPODÁRSKY PODNIK, štátny podnik, Bratislava, Karloveská 2, IČO: 36 022 047, Povodie Hornádu, odštepny závod, Košice, Ďumbierska 14, o zaplatenie 6 929,28 eura s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 38C/30/2019, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 21. decembra 2022 sp. zn. 11Co/195/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 21. decembra 2022 sp. zn. 11Co/195/2020 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) napadnutým rozsudkom podľa § 388 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) zmenil rozsudok Okresného súdu Košice I (ďalej len „súd prvej inštancie“ resp. „prvoinštančný súd“) z 25. júna 2020 č. k. 38C/30/2019-264, ktorým „uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 6.929,28 eur spolu s 5 % úrokmi z omeškania ročne od 17. septembra 2019 do zaplatenia, do 3 dní od právoplatnosti rozsudku a žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %“, tak, že žalobu zamietol (výrok I.) a žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu (výrok II.).

1.1. Súd prvej inštancie v dôvodoch rozhodnutia vychádzal zo zistenia, že žalobca uplatnený peňažný nárok požaduje titulom vydania bezdôvodného obohatenia na tom skutkovom základe, že je výlučným vlastníkom nehnuteľností, a to parcely reg. C-KN č. XXXX/XX - vodná plocha o výmere 203 m² evidovanej na LV č. XXX pre katastrálne územie Z. a parcely reg. C-KN č. XXXX/XX - vodná plocha o výmere 198 m² evidovanej na LV č. XXXX pre katastrálne územie Z., ktoré v zmysle rozhodnutia Okresného úradu Prešov, odboru starostlivosti o životné prostredie zo dňa 16. januára 2019 č. j. OU-PO-OSZP3-2019/003731-04PG (ďalej len „rozhodnutie Okresného úradu Prešov, odboru starostlivosti o životné prostredie zo dňa 16. januára 2019“) sú pozemkami, po ktorých preteká vodný tok Delňa, v preloženom koryte ako umelý vodný tok na základe rozhodnutia z 19. októbra 2011 Obvodného úradu životného prostredia v Prešove č. j. 1/2011/01250-007/VK, správcom ktorého (vodného toku Delňa) je žalovaný, ktorý užíva predmetné pozemky vo výlučnom vlastníctve žalobcu, spolu vo výmere 401 m²,

bez právneho dôvodu a uzavretej nájomnej zmluvy, čím sa na úkor žalobcu bezdôvodne obohacuje. Žalobca sa domáhal od žalovaného zaplattenia náhrady za užívanie pozemkov v jeho vlastníctve za obdobie od 9. októbra 2017 (vrátane) do 8. októbra 2019, t. j. spätne za dva roky od podania žaloby a žiadal priznať celkom sumu 6 929,28 eura, z toho za rok 2017 (84 dní) - 797,34 eura, za rok 2018 (365 dní) - 3 464,64 eura a za rok 2019 (281 dní) sumu 2 667,30 eura, vo výške všeobecnej hodnoty nájmu pre parcely reg. E-KN č. XXX/X o výmere 203 m² a č. XXX/X o výmere 198 m² v k. ú. Z. (z ktorých boli vytvorené už uvedené pozemky, a to na základe geometrického plánu č. 33-3/2018 zo dňa 22. októbra 2018 vyhotoveného Ing. Antonom Fabianom č. G1-2142/18 zo dňa 5. novembra 2018), stanovenej súkromným znaleckým posudkom č. 20 zo dňa 11. septembra 2017 znaleckého ústavu Technickej univerzity v Košiciach, Stavebná fakulta, Vysokoškolská 4, Košice, za rok 2017 vo výške 8,64 eur/m²/rok. Žalobca na podporu správnosti ním uplatneného nároku poukázal na rozsudok Okresného súdu Košice I zo dňa 3. mája 2019 sp. zn. 13C/20/2018, ktorým súd vyhovel ním podanej žalobe o vydanie bezdôvodného obohatenia proti tomu istému žalovanému za užívanie pozemkov v jeho vlastníctve, avšak za iné obdobie, ako aj na geometrický plán vyhotovený Ing. Antonom Fabianom v tomto konaní, taktiež na totožné/obdobné spory vedené proti žalovanému na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 36C/45/2008 (rozsudok zo dňa 1. apríla 2014 č. k. 36C/45/2008-266 vo veci žalobcu Ing. L. W.) a pod sp. zn. 24C/2/2018 a na rozsudky Okresného súdu Prešov zo dňa 18. marca 2014 sp. zn. 12C/79/2011 a zo dňa 27. marca 2017 sp. zn. 20C/14/2016 a napokon aj na zjednocujúce stanovisko občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia Krajského súdu v Prešove zo dňa 10. januára 2013.

1.2. Uplatnený nárok súd prvej inštancie právne posúdil podľa ustanovení § 488, § 489, § 494, § 123, § 126 ods. 1 prvá veta, § 451 ods. 1 a 2 a § 563, § 517 ods. 1 prvá veta zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), § 4d ods. 1, § 43 ods. 1 a 2, § 45 ods. 1, § 49 ods. 2, § 50 ods. 5 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách (ďalej len „vodný zákon“, v znení účinnom od 1. decembra 2016, t. j. v čase vzniku bezdôvodného obohatenia) a § 3 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka. Vykonaným dokazovaním mal preukázať aktívnu vecnú legitímáciu žalobcu v danom spore, a to zápisom jeho výlučného vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností na liste vlastníctva č. XXXX pre katastrálne územie Z., okres A., Obec A., k parcele reg. C-KN č. XXXX/XX o výmere 198 m² - vodná plocha, ako aj na liste vlastníctva č. XXX pre katastrálne územie Z. k parcele reg. C-KN č. XXXX/XX o výmere 203 m² - vodná plocha, preto námietku žalovaného ohľadne nedostatku aktívnej legitímácie žalobcu považoval za nedôvodnú. Ďalej mal za nesporné, že na predmetných parcelách v zmysle rozhodnutia Okresného úradu Prešov, odboru starostlivosti o životné prostredie, oddelenia ochrany prírody a vybraných zložiek životného prostredia zo dňa 16. januára 2019, preteká vodný tok Delňa. V súvislosti s obranou žalovaného poukázal na súdne rozhodnutia vydané v iných obdobných sporoch, z ktorých vyplynulo, že vlastníci vodným dielom dotknutých pozemkov nielenže neboli o zamýšľanej stavbe upovedomení, ale neboli ani účastníkmi správneho konania, v ktorom by mohli svoje záujmy plynúce z ich vlastníctva k dotknutým pozemkom uplatniť, ďalej že vlastníctvo k zavodneným pozemkom im nebolo (vyvlastnením) odňaté a že vodné dielo samo o sebe bolo na ich pozemku postavené bez ich súhlasu, a teda protiprávne. Ak teda právni predchodcovia žalobcu neboli účastníkmi žiadnych (správnych) konaní v súvislosti s vodnou stavbou a ani nedali súhlas s jej zriadením na ich pozemkoch, rozhodnutia vydané v týchto konaniach sa nemohli dotknúť ich práv. Súd prvej inštancie neuznal ani námietku žalovaného týkajúcu sa nedostatku jeho pasívnej legitímácie. V tejto súvislosti za nesporné pokladal, že žalovaný ako štátny podnik a správca vodného toku, je pasívne legitimovaný vo vzťahu k uplatnenému nároku, nakoľko „nielen hospodári s majetkom štátu, ale je aj priamym subjektom vzťahov k štátnemu rozpočtu a jednou z jeho kompetencií je i oprávnenie konať v mene štátu v súdnych konaniach prejednávajúcich spory majúce pôvod v majetku štátu. Žalovaný má teda zákonné oprávnenie konať namiesto štátu vo vzťahu k majetku štátu.“ Z uvedených dôvodov a s poukazom i na stanoviská právnej praxe k otázke vecnej legitímácie správcu majetku štátu (viď uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 22. novembra 2011 sp. zn. III. ÚS 517/2011-9, rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/205/2009, rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky zo dňa 25. októbra 2006 sp. zn. 33Odo/1405/2005, zo dňa 15. decembra 2005 sp. zn. 33Odo/871/2005, spoločné stanovisko občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia Krajského súdu v Prešove prijaté na zasadnutí dňa 10. januára 2013) prvoinštančný súd dospel k záveru, že žalovaný je pasívne legitimovaný v danom spore zo záväzkovo-právneho vzťahu z titulu bezdôvodného obohatenia, z ktorého pohľadávka

vzniká tomu, na koho úkor sa iný subjekt bezdôvodne obohatil, a záväzok vzniká tomu, kto obohatenie získal. Keďže svoj záväzok ani na základe výzvy žalobcu zo dňa 5. septembra 2019 žalovaný nesplnil, uložil mu prvoinštančný súd povinnosť zaplatiť žalobcovi za žalované obdobie od 9. októbra 2017 do 8. októbra 2019 (vrátane), t. j. za dva roky spätne od podania žaloby sumu 6 929,28 eura. Pri určení výšky bezdôvodného obohatenia vychádzal zo znaleckého posudku č. 20 zo dňa 11. septembra 2017 vypracovaného Stavebnou fakultou Technickej univerzity v Košiciach, podľa ktorého všeobecná hodnota nájmu pozemku nachádzajúceho sa v katastrálnom území Z., Obec A., okres A. v KN-E č. XXX/X o výmere 198 m² (za rok 2017) bola stanovená v sume 8,64 eur/m²/pozemok/rok. Keďže žalovaný sa preukázateľne dostal do omeškania so zaplatením žalovanej sumy, súd prvej inštancie priznal žalobcovi tiež úroky z omeškania vo výške 5 % ročne podľa § 3 ods. 1 nariadenia vlády SR č. 87/1995 Z. z. odo dňa nasledujúceho po uplynutí lehoty na plnenie uvedenej vo výzve žalobcu z 5. septembra 2019, t. j. od 17. septembra 2019 do zaplatenia. O trovách konania rozhodol podľa § 255 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 CSP tak, že v spore úspešnému žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania proti žalovanému v rozsahu 100 %.

2. Odvolací súd po preskúmaní napadnutého rozsudku v rozsahu odvolacích námietok žalovaného obsiahnutých v podanom odvolaní dospel k záveru, že súd prvej inštancie správne zistil skutkový stav veci, nesprávnym spôsobom však posúdil otázku pasívnej vecnej legitímácie žalovaného, z dôvodu nesprávnej interpretácie a aplikácie relevantného právneho predpisu, pokiaľ dospel k záveru, že žalovaný je nositeľom právnej povinnosti vo vzťahu k uplatnenému nároku zo zodpovednostného právneho vzťahu titulom bezdôvodného obohatenia, a to na podklade úvahy, že žalovaný je správcom majetku vo vlastníctve štátu, priamym subjektom vzťahov k štátnemu rozpočtu v zmysle zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o štátnom podniku“), pričom je oprávnený konať v mene štátu, prípadne namiesto štátu v súdnych konaniach týkajúcich sa majetku štátu. Táto právna úvaha súdu prvej inštancie podľa názoru odvolacieho súdu nebola správna a odvolanie žalovaného z hľadiska uplatneného odvolacieho dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. h) CSP preto považoval za opodstatnené.

2.1. V ďalších podrobnostiach odvolací súd ďalej uviedol, že pre posúdenie, či sa žalovaný alebo iný subjekt na úkor žalobcu bezdôvodne obohacuje, bolo podstatným zistenie otázky vlastníckeho práva vodného toku, ktorý preteká po pozemkoch žalobcu, evidovaných v katastri nehnuteľností ako vodná plocha. Podľa názoru odvolacieho súdu týmto povinným subjektom v danom prípade nie je žalovaný. Žalobca neoprávnenosť užívania pozemkov v jeho vlastníctve nevyvodzoval v súvislosti s výkonom správy alebo z porušenia oprávnení či povinností žalovaného (ako správcu majetku štátu) ustanovených zákonom vo vzťahu k zverenému majetku štátu, pričom v žalobe ani netvrdil, že by (neoprávnené) užívanie pozemkov malo spočívať v inej skutočnosti než v tom, že jeho pozemkami preteká vodný tok, ktorý však môže byť (je) vo výlučnom vlastníctve štátu. V tomto spore o vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré vzniklo užívaním pozemkov žalobcu tvoriacich koryto vodného toku Delňa, ktorý nad akúkoľvek pochybnosť je vo vlastníctve štátu (čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky), je preto podľa názoru odvolacieho súdu vecne pasívne legitimovaným subjektom priamo štát - Slovenská republika, bez ohľadu na to, akým spôsobom využíva svoje vlastnícke právo a nevynímajúc pritom ani skutočnosť, že správou vodných tokov na základe zákonného zmocnenia štát poveril žalovaného (§ 48 ods. 2 zákona č. 364/2004 Z. z. o vodách v znení neskorších predpisov). V otázke posúdenia (svojej) pasívnej vecnej legitímácie žalovaný výstižne poukázal i na ustanovenie § 5 ods. 2 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého štátny podnik nezodpovedá za záväzky štátu alebo iných subjektov. Odvolací súd ďalej pokračoval, že štátny podnik je právnickou osobou, vystupuje v právnych vzťahoch vo svojom mene a nesie zodpovednosť vyplývajúcu z týchto vzťahov (§ 5 ods. 1 zákona č. 111/1990 Zb.). Majetok v správe štátneho podniku je síce majetkom štátu, avšak v súlade s citovaným ustanovením § 5 ods. 2 zákona č. 111/1990 Zb. tento majetok nie je možné použiť na úhradu tzv. „cudzích“ záväzkov štátu, t. j. na úhradu záväzkov, ktoré s činnosťou daného štátneho podniku nesúvisia, resp. nezaväzujú priamo štátny podnik. Uvedené v zásade platí aj naopak. Štát nezodpovedá za záväzky štátneho podniku, a to napriek tomu, že štátne podniky spravujú majetok štátu. Vymedzenie zodpovednosti štátu za štátne podniky a naopak v predmetnom ustanovení zodpovedá postaveniu štátnych podnikov ako samostatných subjektov práva, v zásade oddelených od štátu (MAMOJKA, KUBINCOVÁ, MAMOJKA ml. a kol.: Postavenie a hospodárenie štátnych podnikov, 1. vydanie, 2018,

s. 431 - 434). Odvolací súd i v kontexte súvisiacej žalobnej argumentácie žalobcu poukázal tiež na § 2 ods. 2 zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov, podľa ktorého správca koná v mene štátu pred súdmi a inými orgánmi vo veciach, ktoré sa týkajú majetku štátu, ktorý spravuje, alebo sporného majetku, ktorého správcom by mal byť podľa tohto zákona alebo podľa osobitných predpisov. Z tohto zákonného ustanovenia je zrejmé, že vo veciach spravovaného majetku správca, v danom prípade žalovaný, koná pred súdom v „mene štátu“, z čoho výslovne vyplýva, že v súdnom konaní, predmet ktorého súvisí s ním spravovaným majetkom (v danom prípade vodný tok Delňa), nevystupuje vo vlastnom mene. Žalobca v priebehu konania pred súdom prvej inštancie i v podanom odvolaní na námietku nedostatku pasívnej legitimácie zo strany žalovaného reagoval zotrvaním na svojom názore, že práve žalovaný ako správca vodného toku je nositeľom povinnosti na vydanie bezdôvodného obohatenia, plnenia ktorej sa žalobou domáha, a to s poukazom na § 6 ods. 2 zákona č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku (podľa ktorého podnik koná v mene vlastníka majetku, ktorý spravuje podľa odseku 1, v konaní pred súdom a orgánmi verejnej správy; obdobne je oprávnený konať v mene štátu vo veciach, ak vlastnícke právo štátu je sporné). Toto zákonné ustanovenie však žalobca interpretoval mylne v nesprávnom zmysle, keďže nerozlišoval medzi konaním správcu „v mene štátu“ pri výkone správy majetku štátu (t. j. ak správca v konaní vystupuje len v pozícii osoby konajúcej za štát) od stavu, kedy vecne legitimovanou osobou a účastníkom konania - či už na strane žalobcu alebo na strane žalovaného, je priamo samotný správca, resp. zložka štátu podľa osobitného predpisu, ktorá koná vo vlastnom mene, pričom žalobca odkázal aj na judikatúru súdov, ktorá však na posudzovaný prípad nie je primerane aplikovateľná.

2.2. Odvolací súd pripomenul, že úvahy o vecnej legitimácii sú imanentnou súčasťou hmotnoprávneho posúdenia veci, a preto súdu zásadne neprináleží v rámci plnenia povinnosti dávať poučenie o procesných právach a povinnostiach (§ 160 CSP) viesť žalobcu k odlišnému vymedzeniu žalovaného subjektu. Odvolací súd vo svojich úvahách mal na zreteli i právny názor vyslovený Ústavným súdom Slovenskej republiky v jeho náleze zo dňa 12. januára 2017 sp. zn. II. ÚS 675/2016, vychádzajúci z povinnosti konajúceho súdu vyzvať žalobcu na odstránenie vady žaloby spočívajúcej v jej nezrozumiteľnosti z dôvodu neurčitosti v prípade, ak v nej žalobca označí ako žalovaného len štátny orgán oprávnený konať za štát, a nie štát samotný, pokiaľ z opisu rozhodujúcich skutočností inak vyplýva, že nárok sa uplatňuje zo zodpovednosti za škodu štátu. Odvolací súd v tejto súvislosti poznamenal, že na rozdiel od právnej situácie riešenej v zmienenom rozhodnutí, kedy hoc len odkazom na zákon č. 514/2003 Z. z. zo žaloby bolo možné jednoznačne vyvodiť, že smeruje voči štátu, keďže uplatnený nárok mal nezameniteľný pôvod v jeho zodpovednosti za škodu upravenú v tomto zákone, v posudzovanom prípade takéhoto „vodítka“ nebolo, keďže zo žaloby nad akúkoľvek pochybnosť nevyplynulo, že spôsobom vymedzenia uplatneného nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia smeruje voči štátu. Inak povedané, v zmienenom prípade bola zodpovednosť štátu podľa žaloby daná zákonom a označenie štátneho orgánu v tomto kontexte bolo možné považovať za vadu žaloby; naproti tomu z obsahu žaloby v danej veci nemožno vyvodiť záver, že nositeľom povinnosti na vydanie bezdôvodného obohatenia je štát, v priebehu konania pred súdom prvej inštancie mali strany na otázku pasívnej vecnej legitimácie odlišný názor a žalobca sa plnenia peňažnej povinnosti titulom vydania bezdôvodného obohatenia voči žalovanému domáhal aj v odvolacom konaní, z čoho vyplýva, že medzi opisom rozhodujúcich skutočností, zodpovedajúcou právnou argumentáciou žalobcu a spôsobom označenia žalovaného v prejednávanom prípade zjavného rozporu nebolo.

2.3. Vzhľadom na zmenu napadnutého rozsudku odvolací súd v súlade s ustanovením § 396 ods. 2 CSP rozhodol o nároku na náhradu trov celého konania, ktoré stranám vznikli v konaní pred súdom prvej inštancie i v odvolacom konaní tak, že podľa § 255 ods. 1 CSP priznal procesne plne úspešnému žalovanému nárok na 100 % náhradu trov konania proti žalobcovi, ktorý v spore úspech nemal.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu žalobca (ďalej aj „dovolateľ“) podal dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z ustanovení § 420 písm. f) CSP a § 421 písm. a) CSP. V súvislosti s namietanou vadou zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP uviedol, že v prejednávanej veci došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces, a to nepreskúmateľnosťou rozsudku resp. jeho nedostatočným odôvodnením, ďalej arbitrárnosťou rozsudku, pretože odvolací súd sa nezaoberal princípom právnej istoty a legitímnych očakávaní (t. j. odvolací súd sa nevysporiadal s právoplatnými rozhodnutiami všeobecných súdov, v ktorých sa zaoberali obdobnými skutkovými a právnymi vecami,

pričom dospeli k záveru o dôvodnosti žalôb práve voči žalovanému).

3.1. Vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP dovolateľ formuloval dve otázky, pri riešení ktorých, sa odvolací súd odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu, a to:

1/ Je v sporoch o vydanie bezdôvodného obohatenia založených na skutkovom základe, že určitý pozemok je užívaný bez právneho titulu vodným tokom (umelým korytom), pasívne vecne legitimovaný štát ako vlastník vodného toku alebo žalovaný, ktorému štát zveril správu vodného toku? Žalobca mal za to, že na vec sa malo správne aplikovať uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 27. apríla 2021 sp. zn. 4Obdo/42/2020, od ktorého sa odvolací súd odklonil.

2/ Je právoplatne vyriešená otázka hmotnoprávneho vzťahu účastníkov, a to vlastníkov pozemkov, na ktorých sa nachádza koryto vodného toku rieky Delňa (umelé koryto) a žalovaným, ak všeobecné súdy už niekoľkokrát rozhodli, že žalovaný je povinný vydať bezdôvodné obohatenie vlastníkom pozemkov, na ktorých sa nachádza koryto vodného toku rieky Delňa? Možno preto takéto riešenie vzťahovať aj na iných vlastníkov pozemkov, na ktorých sa tiež nachádza koryto vodného toku rieky Delňa, a teda ide aj v prípade týchto iných vlastníkov o vyriešenie otázky hmotnoprávneho vzťahu? V súvislosti s uvedenou otázkou dovolateľ namietal odklon od rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1VOBdo/2/2020, ďalej zo dňa 31. januára 2012 sp. zn. 1Cdo/44/2010, ktoré bolo uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a súdov Slovenskej republiky pod č. 3/2013, tiež zo dňa 29. apríla 2010 sp. zn. 1Cdo/133/2009, zo dňa 25. apríla 2012 sp. zn. 5MCdo/16/2010, ako aj rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky z 1. apríla 2015 sp. zn. I. ÚS 170/2015 a z 20. januára 2010 sp. zn. II. ÚS 349/09. Mal za to, že odvolací súd sa odklonil od zásady prejudiciálneho účinku právoplatného rozhodnutia, ktorú otázku dovolací súd ustálene rieši odlišne než ako ju vyhodnotil odvolací súd.

3.2. Z uvedených dôvodov žalobca Najvyšší súd Slovenskej republiky žiadal, aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Žalovaný sa k podanému dovolaniu nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je prípustné a tiež dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

6. Právo na prístup k dovolaciemu súdu nie je absolútne. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok a tejto jeho mimoriadnej povahe zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti, prísne regulovanej Civilným sporovým poriadkom. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa, pričom prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

7. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

8. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Z citovaného ustanovenia *expressis verbis* vyplýva, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, tak takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním.

9. Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd

nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, b) ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

11. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

12. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

13. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

Dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP

14. Vo vzťahu k namietanej vade zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP dovolateľ namietal porušenie procesných práv spočívajúcich v nepreskúmateľnosti, arbitrárnosti rozsudku, ktorý bol vyhlásený v rozpore s princípom právnej istoty a legitímnych očakávaní.

15. V podanom dovolaní dovolateľ uplatnil jednak dovolacie dôvody v zmysle § 420 písm. f) CSP ale aj v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, pričom vec prejednávajúci senát považoval v tomto prípade za opodstatnené dať prednosť vecnému prieskumu napadnutého rozsudku odvolacieho súdu pred procesným prieskumom (pozri obdobne rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/198/2019, 4Cdo/200/2019, 4Cdo/36/2020, 8Cdo/28/2017).

Dovolanie podľa § 421 písm. a) CSP

16. Pre procesnú situáciu, v ktorej § 421 ods. 1 písm. a) CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zadefinuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska uvedeného zákonného ustanovenia (bližšie viď bod 10.) môže byť pritom len otázka právna (teda v žiadnom prípade nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnou (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnou (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).

17. Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov odvolacieho súdu ustálilo

na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu“. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do tohto pojmu predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Jeho súčasťou je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili.

18. Ešte pred posúdením samotného „právneho odklonu“ (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP) treba uviesť, že správnosť súdmi riešených skutkových otázok nemôže byť v dovolacom konaní podrobená meritórnemu prieskumu, lebo dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP); skutková okolnosť (t. j. skutková otázka, resp. riešenie skutkovej otázky) z hľadiska § 421 ods. 1 CSP je irelevantná.

19. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou v dovolaní vymedzená jasným, určitým, zrozumiteľným spôsobom, ktorý umožňuje posúdiť prípustnosť (prípadne aj dôvodnosť) dovolania. Pokiaľ dovolateľ v dovolaní nevymedzí právnu otázku, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach (predpokladoch) o tom, ktorú otázku mal dovolateľ na mysli; v opačnom prípade by jeho rozhodnutie mohlo minúť zákonom určený cieľ. V prípade absencie vymedzenia právnej otázky nemôže dovolací súd pristúpiť

k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešili prvoinštančný a odvolací súd; v opačnom prípade by uskutočnil procesne neprípustný bezbrehý dovolací prieskum priechiaci sa nielen (všeobecne) novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v Civilnom sporovom poriadku (napr. rozhodnutia dovolacieho súdu sp. zn. 1Cdo/98/2017, 3Cdo/94/2018, 4Cdo/95/2017). Treba zdôrazniť, že úlohou dovolacieho súdu nie je vymedziť právnu otázku; zákonodarcu túto povinnosť ukladá dovolateľovi. Samo tvrdenie, že odvolací súd sa riešením určitej právnej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ešte nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP; relevantným je až zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k dovolateľom tvrdenému odklonu skutočne došlo.

20. V danom prípade dovolateľ vymedzil právnu otázku/otázky (viď bod 3.1. tohto rozhodnutia), pri riešení ktorej sa mal odvolací súd odkloniť od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Po konštatovaní prípustnosti dovolania dovolací súd pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a posúdeniu dôvodnosti podaného dovolania z hľadiska uplatnenej dovolacej argumentácie, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci odvolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke.

21. V rozhodnutí zo dňa 27. apríla 2021 sp. zn. 4Obdo/42/2020 najvyšší súd v bode 23. poukázal na osobitný zákon č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, ktorý upravuje správu majetku vo vlastníctve Slovenskej republiky. Uviedol, že správa majetku štátu je súhrn oprávnení a povinností správcu k tej časti majetku štátu, ktorú mu štát zveril do správy vrátane oprávnenia využívať všetky právne prostriedky na jeho ochranu. Túto správu vykonáva správca majetku štátu. Takýto správca nekoná vo vlastnom mene, ale v mene štátu, a preto má vecnú legitímáciu štát. Uvedený zákon za správcov považuje: a) štátnu rozpočtovú organizáciu a štátnu príspevkovú organizáciu, b) štátny fond, c) právnickú osobu zriadenú osobitným zákonom, ak na základe zákona spravuje majetok štátu, d) štátny orgán bez právnej subjektivity, ak podľa tohto zákona alebo osobitného predpisu spravuje majetok štátu. Uvedení správcovia tak v konaní pred súdom vystupujú v mene Slovenskej republiky, t. j. vecnú legitímáciu nemá správca, ale Slovenská republika, keďže zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva oprávnenie týchto subjektov vystupovať v právnych vzťahoch samostatne. Uvedený zákon súčasne v ustanovení § 1 uvádza prípady, na ktoré sa predmetný zákon nevzťahuje, resp. z ustanovenia § 1 ods. 2 písm. b) vyplýva, že sa tento zákon nevzťahuje na nakladanie s majetkom štátu, ktoré upravujú osobitné predpisy. Zákonná úprava pri uvedenom ustanovení odkazuje na viaceré osobitné predpisy, pričom jedným z týchto osobitných predpisov je aj zákon č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku, ktorý upravuje postavenie štátneho podniku. Z ustanovenia § 5 ods. 1 citovaného právneho predpisu vyplýva, že podnik je právnickou osobou; vystupuje v právnych vzťahoch vo svojom mene a nesie zodpovednosť

vyplývajúcu z týchto vzťahov. Dovolací súd vzhľadom na dovolateľom uvádzané skutočnosti vyslovil názor, že uvedené ustanovenie je všeobecným ustanovením upravujúcim oprávnenie štátneho podniku ako právnickej osoby konať vo svojom mene a súčasne nieť zodpovednosť vyplývajúcu z právnych vzťahov, v ktorých vystupuje. Z uvedeného ustanovenia žiadnym spôsobom nevyplýva, že štátny podnik nie je zodpovedným subjektom z titulu vydania bezdôvodného obohatenia. Ustanovenie § 6 ods. 3 citovaného zákona súčasne upravuje správu majetku štátu štátnym podnikom ako samostatnej zložky štátu tak, že podnik má právo majetok, ktorý spravuje, držať, užívať ho a nakladať s ním v súlade s právnymi predpismi; podnik nemôže týmto majetkom zabezpečovať záväzky tretích osôb. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd uzatvára, že štátny podnik v právnych vzťahoch nevystupuje ako Slovenská republika zastúpená štátnym podnikom, ale koná samostatne ako štátny podnik a preto je vecne legitimovaným subjektom v súdnych sporoch, či už aktívne alebo pasívne. Aj s ohľadom na túto skutočnosť bol štátny podnik oprávnený samostatne, vo svojom mene uzavrieť zmluvu o dielo, tak ako tomu bolo v prejednávanom prípade.

22. V okolnostiach danej najvyšším súdom aktuálne preskúmvanej veci odvolací súd pri riešení otázky pasívnej vecnej legitimácie za podstatné považoval zistenie, že vlastníkom vodného toku, ktorý preteká po pozemkoch žalobcu, evidovaných v katastri nehnuteľností ako vodná plocha je štát. Rozborom relevantných zákonných ustanovení mal za to, že vo veciach spravovaného majetku správca, v danom prípade žalovaný, koná pred súdom v „mene štátu“, z čoho má výslovne vyplývať, že v súdnom konaní, predmet ktorého súvisí s ním spravovaným majetkom (vodný tok Delňa), nevystupuje vo vlastnom mene. Z uvedeného vyvodil, že povinným subjektom v danom prípade nie je žalovaný, ale štát - Slovenská republika.

23. Dovolateľ vo svojich námietkach predostrel, že pre zodpovedanie prvej dovolacej otázky je nevyhnutné v prvom rade vyriešiť otázku, kto je účastníkom hmotnoprávneho vzťahu z bezdôvodného obohatenia. Z ustanovenia § 451 Občianskeho zákonníka vyplýva, že kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Bezdôvodné obohatenie vzniká predovšetkým tak, že sa doterajší majetok obohateného rozmnoží o nové majetkové hodnoty. Povinným na vydanie bezdôvodného obohatenia je ten, kto sa bezdôvodne obohatil. Oprávneným subjektom, t. j. v prospech ktorého sa vydanie takéhoto obohatenia má uskutočniť, je ten, na úkor koho bezdôvodné obohatenie vzniklo. Na uplatnenie nárokov z bezdôvodného obohatenia je aktívne legitimovaný ten, na úkor koho sa niekto iný obohatil a pasívne legitimovaný je ten, kto sa na jeho úkor obohatil. V danom prípade zo zisteného skutkového stavu vyplýva, že vzťah z bezdôvodného obohatenia spočívajúci v neoprávnenom užívaní pozemkov žalobcu, na ktorých je umiestnené koryto rieky, vyplýva zo správy tohto koryta, nie z jeho vlastníctva. Treba teda rozlišovať, či zásah do vlastníckeho práva bol spôsobený realizáciou vlastníckeho práva alebo realizáciou správy štátneho majetku.

24. Podľa § 5 ods. 1, 2 zákona o štátnom podniku, podnik je právnickou osobou; vystupuje v právnych vzťahoch vo svojom mene a nesie zodpovednosť vyplývajúcu z týchto vzťahov. Podnik nezodpovedá za záväzky štátu alebo iných subjektov. Štát nezodpovedá za záväzky podniku, pokiaľ zákon neustanovuje inak. Podľa § 6 ods. 1, 2 podnik spravuje veci a majetkové práva zverené mu pri jeho založení, ako aj veci a majetkové práva nadobudnuté v priebehu podnikania. Veci a majetkové práva, ktoré podnik spravuje, sú majetkom štátu. Podnik koná v mene vlastníka majetku, ktorý spravuje podľa odseku 1, v konaní pred súdom a orgánmi verejnej správy; obdobne je oprávnený konať v mene štátu vo veciach, ak vlastnícke právo štátu je sporné.

24.1. Podľa § 48 ods. 1, 2 vodného zákona správa vodných tokov je všestranne zameraná starostlivosť o zachovanie a rozvoj všetkých funkcií vodných tokov a ich koryt. Správca vodného toku je aj správcom pozemkov koryt, ktoré sú vo vlastníctve Slovenskej republiky (čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky). Správu vodných tokov vykonávajú: a) správca vodohospodársky významných vodných tokov, ktorým je štátna odborná organizácia ministerstva, b) správcovia drobných vodných tokov, ktorými sú správca vodohospodársky významných vodných tokov a štátne organizácie, ktorým bola prevezená správa podľa § 51 ods. 1.

24.2. Podľa § 2 ods. 1, 2 zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu na účely tohto zákona majetkom štátu sú veci vo vlastníctve Slovenskej republiky vrátane finančných prostriedkov, ako aj

pohľadávky a iné majetkové práva Slovenskej republiky. Slovenská republika ako právnická osoba vlastní majetok a nakladá s ním prostredníctvom správcov majetku štátu v súlade s týmto zákonom. Správca podľa § 1 ods. 1 písm. a), b) a d) môže nadobúdať majetok len do vlastníctva štátu. Správca majetku štátu vykonáva právne úkony pri správe majetku štátu v mene štátu. Správca koná v mene štátu pred súdmi a inými orgánmi vo veciach, ktoré sa týkajú majetku štátu, ktorý spravuje, alebo sporného majetku, ktorého správcom by mal byť podľa tohto zákona alebo podľa osobitných predpisov.

25. V danom prípade dovolací súd dospel k záveru, že žalovaný ako samostatná právnická osoba, ktorej bolo osobitným zákonom, t. j. zákonom č. 111/1990 Zb., dané oprávnenie vystupovať v právnych vzťahoch samostatne vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, je v predmetnom spore tým zodpovednostným subjektom, ktorý je povinný vydať bezdôvodné obohatenie. Odvolací súd sa mýli, pokiaľ vo svojich úvahách vychádzal z toho, že žalobca neoprávnenosť užívania pozemkov v jeho vlastníctve nevyvodzoval v súvislosti s výkonom správy žalovaného. Opak je pravdou. Žalobca v priebehu sporu viackrát zdôraznil, že žiada o vydanie bezdôvodného obohatenia, ktoré vzniklo užívaním jeho pozemkov žalovaným. Z uvedeného vyplýva, že žalovaný má potom zákonné oprávnenie konať namiesto štátu vo vzťahu k majetku štátu, keďže správca vodného toku je aj správcom pozemkov korýt, ktoré sú vo vlastníctve Slovenskej republiky (§ 48 ods. 1 vodného zákona v spojení s § 6 ods. 2 zák. č. 111/1990). Inak povedané, pokiaľ správou vodných tokov na základe zákonného zmocnenia štát poveril žalovaného, tento má zákonné oprávnenie konať namiesto štátu vo vzťahu k majetku štátu. Bez povšimnutia nemožno nechať aj fakt, že sám žalovaný sa cítil v rámci správy štátneho majetku byť účastníkom hmotnoprávných vzťahov, keď vo svojom mene uzatváral nájomné a kúpne zmluvy s vlastníckmi okolitých pozemkov. S ohľadom na uvedené dovolací súd skonštatoval nesprávnosť záverov odvolacieho súdu vo vzťahu k pasívnej legitimácii žalovaného v danom spore a odklon od už spomínaného rozhodnutia zo dňa 27. apríla 2021 sp. zn. 4Obdo/42/2020. Je pravdou, že v tejto veci išlo o obchodnoprávny vzťah, avšak argumentácia dovolacieho súdu týkajúca sa hmotnoprávneho vzťahu a procesnej vecnej legitimácie je totožná.

26. Dovolací súd z vyššie uvedených dôvodov dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné, ale aj opodstatnené. So zreteľom na to dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP v spojení s § 450 CSP).

27. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

28. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.